

УДК 804.0 – 3: 802.0: 82.035

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЦИЗМІВ У ФРАНЦУЗЬКИХ ТЕКСТАХ

Ларіна Т.А.

Ми живемо в епоху інтеграції, створення міжнародних компаній, ускладнених структур. І якщо аналізувати існуючі тенденції, то провідною, мабуть, буде тенденція об'єднання. Яскравий приклад цьому процесу – Єдина Європа. Перераховані вище фактори не могли не відбитися на національних мовах. Усім відомі факти існування інтернаціоналізмів, термінів, які переміщуються як перекоти-поле з однієї мови в іншу, терплячи незначні зміни, частіше фонетичні. Але нас, у даному випадку будуть цікавити не ці лінгвістичні мандрівники, і не мови в загалі. Буде йтися про дві цілком конкретні мови – французьку та англійську, про їхнє взаємопроникнення (мотивоване чи ні), про проблеми, що викликаються цим явищем у перекладацькій практиці та можливих шляхах їхнього подолання.

Наступ англійської мови в останнє десятиріччя був настільки широким, починаючи з банального week-end, і завершуючи новим утворенням Monika-gate, що французький уряд вирішив п'ять років потому вдатися до контратаки: вийшов указ, який забороняв дикторам телебачення вживати у своїй мові англіцизми. Другим чуттєвим ударом був указ про додаткову сплату реклами, в якій вживаються слова англійського походження. Але загальновідомо, що заборонений плід є найсолодшим. Тому вжиті заходи були марними.

Яка ж природа цих завойовників? Які лексичні одиниці прокладають собі широкий шлях у французькій мові? Чи потерпають вони від будь-яких змін, чи повністю приймаються до словарного запасу? І, головне, на скільки це ускладнює роботу перекладача, який перекладає з французької на російську або українську мови?

Проведений нами аналіз не може претендувати на вичерпність, ми розглянули тільки два твори французьких авторів Ж.Перека “Речі” та Е. Нехофф “Маленька французенка”, але нам здається, що цей аналіз є показним і дозволяє зробити певні досить обґрунтовані висновки.

Дослідження показало, що англіцизми складають приблизно 10% від загальної кількості використаних лексичних одиниць. Відсоток достатньо великий. Що ж входить з легкістю в чужу мову? Насамперед, це безеквівалентна лексика, тобто назви продуктів харчування та напоїв, батьківщиною яких є Англія або Америка, і які прижилися в побуті французів разом із своєю назвою і навіть зберігши орфографію та правила вимови. Однак, англіцизми приймають допомогу французьких “провідників”, це можуть бути, наприклад, артиклі, закінчення, що свідчать про множину. Ми зустрічаємо:

des gin-tonics [dʒin]
des whiskies [wiski]
le boody-mary [bl/dimeri]
le sandwich [sɑ̃dwis]
des toasts [tost]
les punches [pɔ̃s]
le steak [stek]
le hot-dog [otdog]
le snack-bar [snekbar]

Усі перелічені лексичні одиниці, крім bloody-mary, можна знайти у французьких тлумачних словниках із транскрипцією та поясненням значення, тобто ці слова увійшли до основного національного фонду французької мови.

Іншу поширену групу складають назви тканин, що прийшли з англомовних країн, та одяг. Так, наприклад, поряд із французьким написанням назви тканини le cachemire, ми часто зустрічаємо збережене англійське написання з французьким артиклем le cachmere. Або повністю перенесене на чужерідний ґрунт написання le lambs-wool, яке навіть не фігурує в сучасних словниках, але добре відоме французам завдяки марці, що стоїть на імпортованих із Англії вовняних речах. Інша доля спіткала таку назву тканини, як le jersey - [ʒersi], слово повністю асимілювалось у французькій мові та підкорилось французьким правилам вимови. Якщо вживання назв англійських тканин може бути обґрунтованим тим, що французи не виробляли подібні речі, то поряд з ними ми зустрічаємо лексичні одиниці, що називають одяг, взуття. Нам здається це не завжди доречним. Так, наприклад:

un duffle-coat

un trench-coat
des boots.

Третій вид англіцизмів, що вживаються у французькій мові, складають назви вулиць, окремих місцевостей і таке інше, що взагалі легко пояснюється і припустимо. Наприклад: Church street, old England, Le Harry's New York Bar. Можна сказати, що вживання англіцизмів у даному випадку створює певний естетичний ефект, місцевий колорит.

Показну групу утворюють слова, правомірність вживання яких можна узяти під сумнів:

baby-sitting - [babisiting, bebisiting]
teen-agers - [tineidjer]
week-end - [wikend]
play-back - [pleibek].

Деякі запозичення настільки добре почуваються у чужій країні, що утворюють фразеологічні одиниці: être pris en sandwich; avoir un ticket avec quelqu'un, тощо; інші "офранцузжуються", тобто утворюють одне ціле з французьким формантом: interviewer, stcker, room-service, brinquebalayer.

Але поряд з англіцизмами, вживання яких можна так чи інакше пояснити, і які ввійшли до сучасних французьких словників, таких як Robert, Larousse, ми зустрічаємо цілком не прийнятні. На наш погляд, вживання чужерідних лексичних одиниць, які не є ні часто уживаними, ні адаптованими, переклад яких середній француз, і тим паче перекладач з французької, не знає: hand-woven - намотаний на руку, hand-spun – виготовлений руками, crooner – естрадний співак, sheetland – ділянка землі, twinset – подвійне місце, shirtmakers - кравець, drugstore - аптека, bringue - гульня, flipper – плавник. Деякі новоутворення ми не змогли зрозуміти навіть скориставшись англійськими словниками. Так, наприклад, в одному із текстів ми зустріли іменник жіночого роду une granny-smith, де ми чітко розрізняємо два значущих елементи, які є зрозумілими кожен окремо, але погано поєднуються. Вживання даних англіцизмів робить, на нашу думку, процес комунікації утрудненим, призводить до стирання семасіологічних зв'язків зі знаковими одиницями.

Але подобається це нам чи ні, англіцизми впевнено входять до побуту, а отже і в мову французів. Аналіз показав, що у відсотковому співвідношенні ці запозичення є більш характерними для молодих людей, ніж людей похилого віку. У зв'язку з цим, перед перекладачем неминує виникає проблема перекладу цих лексичних одиниць. Ідеальний варіант, коли перекладач досконало володіє двома мовами, знає реалії, культуру, літературу носіїв цих мов. Але якщо це не так? Нам здається, що як вихід може бути запропонований змістовноструктурний аналіз лексичних одиниць, особливо у тих випадках, коли ми спостерігаємо зрощення двох мов (stocker, brinquebalayer). У цих випадках перекладач може орієнтуватися за формальними показниками. Так, зустрівши у тексті незнайомі слова з формантом –er (stocker, intrviewer, brinquebalayaer), він, навіть не знаючи лексичного наповнення цих слів, може зробити висновок, що це дієслова, що вже багато важить у розумінні структури речення. Маючи справу з такими складноутвореними запозиченнями, як duffle-coat, hand-woven, hand-spun, baby-sitting, twin-set, перекладач може спиратися на знання перекладу хоч якоїсь із частин. Так, зустрівши baby-sitting, навіть не знаючи англійської, можна здогадатися, що йдеться про дитину, або щось пов'язане з нею, формант –ing вказує на дію, таким чином можна припустити, що йдеться про догляд за дитиною. Складні слова hand-woven, hand-spun мають спільну частину, яка дозволяє зорієнтуватися, що вони означають якісь явища, пов'язані з руками, або називають те, що виготовляється руками. На нашу думку, якщо перекладач не має під руками словника або якщо він не знаходить у ньому потрібної лексичної одиниці, бо це можуть бути неологізми, він повинен керуватися своїми асоціаціями, тому що не дарма і французька, і англійська, і російська, і українська мови належать до індоєвропейської сім'ї. Часто ми можемо провести паралелі на звуковому рівні:

baby-sitting - twen-set - сидеть – сидіти.

У скрутній ситуації перекладачеві може суттєво полегшити життя і знання латинської мови, яка, як відомо, вагається праматір'ю багатьох мов і допомагає зрозуміти глибинні мовленеві явища. Тому, як нам здається, ця дисципліна обов'язково повинна входити до складу навчальної програми перекладача.

Перекладач повинен бути обізнаним також у галузі лінгвістики, процесів словотворення, сучасних тенденцій мови. Важливими є навички грамотного використання лексикографічної літератури (словників, енциклопедій, тлумачних видань тощо). Ризикуючи викликати обурення поборників чистоти рідної мови, ми можемо запропонувати ще один вихід – вживати англіцизми у тексті перекладу, тому що, що гріха таїти, ці слова паразитують і у нашій мові. У всякому разі, остаточний вибір лишається тільки за самим перекладачем, його баченням світу. Його життєвою позицією.